Andra Vasilescu

STRATEGII PRAGMATICE DE RELUARE, GRAMATICALIZATE CA RELAȚII APOZITIVE DE TIP GN1 – GN2

Limba română cunoaşte mai multe structuri sintactice, constituite pe baza unei relații de adiacență nemarcate formal între două grupuri nominale (GN1 – GN2). Construcțiile în cauză partajează o proprietate pragmatică esențială: sunt rezultatul unei strategii de reluare a GN1 prin GN2, care produce diverse efecte de sens. Din punct de vedere sintactic, relația este susceptibilă de interpretare apozitivă (vezi GALR II: 655 ş.u.).

1. GN1 (SUBSTANTIV ARTICULAT HOTĂRÂT) – GN2 (PRONUME DEMONSTRATIV)

Gramaticile româneşti de orientare tradițională interpretează în acelaşi mod două structuri sintactice pe care le consideră în variație liberă: *acest băiat/băiatul acesta, acel băiat/băiatul acela, celălalt băiat*/*băiatul celălalt.* Substantivul este considerat centru de grup sintactic, iar demonstrativul un determinant de tip adjectival al acestuia, actualizat în două variante formale dependente de topică (*acest/acesta, acel/acela*) (vezi GA, I: 167 ş.u.; Avram 1997: 174 ş.u.). Totuşi, între cele două structuri există diferențe sintactice, semantice şi pragmatice semnificative, care nu ar trebui neglijate (vezi şi GALR I: 241 ş.u.).

Din punct de vedere sintactic, sintagmele de tipul *băiatul acesta* sunt alcătuite dintr-un substantiv articulat hotărât şi un demonstrativ postpus cu formă pronominală, pe când sintagmele de tipul *acest băiat* se compun dintr-un substantiv nearticulat şi un demonstrativ antepus cu formă adjectivală şi comportamentul specific unui integrator discursiv. În enunțul *Băiatul acesta a plecat* oricare dintre cei doi termeni ai sintagmei este omisibil (*Băiatul acesta a plecat/Băiatul a plecat/Acesta a plecat*), pe când din sintagma *acest băiat* niciunul din termeni nu este omisibil (*Acest băiat a plecat/*Acest a plecat/*Băiat a plecat*). În limba veche demonstrativul postpus a fost înregistrat şi pe lângă un pronume personal (*el acesta,* Coresi, *Carte cu învățătură*, *apud* Manoliu Manea 2006: 383)[1]. Dacă în cadrul sintagmei cu determinant [*acest băiat*] intervine un acord de tip „concord”,

[1] Maria Manoliu Manea 2006: 383 susține ipoteza provenienței pronominale a demonstrativului postpus printr-o statistică făcută pe textele vechi: 0,84% din uzurile demonstrative în *-a* (*acesta, acela*) erau pronominale şi doar 0,16% erau adjectivale. O statistică a ocurențelor comparative ale demonstrativului antepus şi postpus în limba actuală, în Nicula 2009, sub tipar.

BDD-A607 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:43 UTC)

în sintagma [*băiatul acesta*] intervine un acord de tip „index", care verifică relația dintre grupul nominal şi pronumele legat de acesta[2]. Având în vedere astfel de diferențe sintactice importante, sintagma *băiatul acesta* va fi reprezentată ca *[[băiatul] [acesta]]*, unde *acesta* are statut pronominal, fiind un cap fuzionat[3] *[[băiatul] [acesta ø]]* provenit din *[[băiatul] [acest băiat]]*, în timp ce sintagma *acest băiat* va fi reprezentată ca *[acest băiat]*. Toate aceste diferențe demonstrează rolul de marcator discursiv, nu de integrator al demonstrativului postpus.

Din punct de vedere semantic, între grupul nominal *băiatul* (format din substantiv şi articol determinant) şi grupul nominal *acesta* (cu centru pronominal) se stabileşte o relație semantică de coreferențialitate, absentă în cazul sintagmei *acest băiat*, unde *acest* contribuie la identificarea deictică a referentului. Orice altă determinare subsecventă se aplică după identificarea precisă a referentului prin restrângere (*[băiatul acesta]inteligent/*[băiatul inteligent] acesta, [băiatul acesta] al meu/*[băiatul meu] acesta, [manualul acesta] de matematică/*[manualul de matematică] acesta*). De asemenea, marcarea cu *pe* specializată pentru grupurile nominale [+ individualizate] în poziția de complement direct se aplică întregului grup, după ce s-a aplicat restricția în domeniul referenților posibili (*l-am văzut pe [băiatul acesta]/*l-am văzut [pe băiatul][acesta]/*l-am văzut [pe băiatul] [pe acesta]*).

Şi din punct de vedere pragmatic sintagmele diferă. Spunând *acest băiat* vorbitorul optează pentru o identificare deictică a unui referent considerat accesibil contextual interlocutorilor. Spunând *băiatul acesta* vorbitorul optează pentru o dublă identificare a referentului, întâi prin substantivul articulat *băiatul,* apoi prin deicticul *acesta*. El recurge la o strategie de reluare, adică o strategie de revenire asupra actului de desemnare pentru clarificare/precizare (*băiatul, adică acest băiat, nu altul*). Sintagma bazată pe reluare îşi asociază diverse valori discursive bazate pe mecanisme presupoziționale şi pe implicaturi conversaționale[4] (vezi Manoliu Manea 2006, Vasilescu 2009a).

[2] Wechsler şi Zlatić (2000), *apud* King şi Darlymple (2004: 70–71) disting între două tipuri de trăsături de acord: trăsături de tip „concord" şi trăsături de tip „index". Trăsăturile de tip „concord" se corelează cu declinarea numelor şi controlează, de obicei, acordul dintre un nume şi determinanții sau adjectivele acestuia. Trăsăturile de tip „index" se corelează cu trăsăturile semantice ale numelui şi controlează acordul dintre un grup nominal şi un pronume legat de acesta şi adesea acordul cu verbul. GALR I 2008: 237 distinge, de asemenea, două tipuri de acord: unul de tip adjectival, în care acordul marchează coeziunea sintactică în cadrul grupului nominal şi altul de tip referențial, prin care se pun în relație nominalele cu substitutele lor pronominale.

[3] Conceptul „de cap fuzionat" în Huddleston şi Pullum 2002: 410–422. „Grupurile nominale în poziția de cap fuzionat sunt acele grupuri în care capul se combină cu o funcție dependentă de el, care în grupurile nominale obişnuite este dependentă de cap" (p. 410). Exemple ale autorilor: *some/some sausages, second/second candidate, mine/my book, ce/ce cărți, those/those people* etc.

[4] Adesea, deicticele postpuse funcționează ca deictice intradiscursive: vorbitorul foloseşte demonstrativul fără a trimite la un antecedent sau la un subsecvent din discurs şi fără a indica un referent accesibil deictic. Prin intermediul deicticului intradiscursiv, vorbitorul conferă relevanță discursivă unor elemente situaționale ale discursului, pe care le converteşte, prin simpla evocare, în

BDD-A607 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:43 UTC)

O realizare parțial diferită a acestui tip o reprezintă construcțiile de tipul *băiatul cel inteligent, fata cea harnică.* Înrudite etimologic cu *acel, aceea,* variantele *cel, cea* intră în structuri cu patru termeni (substantiv, articol hotărât, demonstrativ, adjectiv) care poartă presupoziția informației partajate de interlocutori: *[[băiatul] [cel inteligent]]* este „băiatul despre care ştim deja cu toții că este inteligent" (Vasilescu 2009b).

În concluzie, sintagmele de tipul *băiatul acesta* sunt rezultatul unei strategii pragmatice de reluare a unui act de desemnare, ca expresie a intenției comunicative a vorbitorului de a se asigura că referentul va fi corect identificat de interlocutor. Reflexul sintactic al acestei strategii de revenire este o sintagmă rezultată din alăturarea a două grupuri nominale coreferențiale, primul realizat printr-un substantiv articulat hotărât, al doilea printr-un pronume, cap fuzionat. Relația sintactică dintre cele două grupuri poate fi descrisă ca o relație de apoziționare[5]: *acesta* este o apoziție restrictivă[6] în raport cu substantivul-bază, căruia îi precizează referința şi alături de care formează o unitate intonațională.

În funcție de context şi de intenția comunicativă a vorbitorului[7], apoziția demonstrativă poate funcționa fie ca apoziție restrictivă (vezi *supra*), fie ca apoziție nerestrictivă (*Băiatul inteligent, acesta va fi promovat; Băiatul meu, acesta este noul campion; Manualul de matematică, acesta s-a pierdut*).

2. GN1 (SUBSTANTIV ARTICULAT HOTĂRÂT/PRONUME) – GN2 (PRONUME DE ÎNTĂRIRE)

Sintagmele din această categorie pot fi exemplificate prin *copilul însuşi/el însuşi/acesta însuşi.* Cu câteva excepții corelate cu cazul oblic al substantivului/ pronumelui (vezi GALR I: 221) este admisă inversiunea (*însuşi copilul, însuşi el, însuşi acesta*). Gramaticile tradiționale interpretează pe *însuşi*, indiferent de poziție, ca adjectiv pronominal de întărire acordat cu nominalul determinat; singurul context în care se acceptă interpretarea lui ca pronume este de tipul *Însuşi a venit,* rar atestat în limba actuală (GA I: 154 ş.u.; Avram 1997: 168 ş.u.). Totuşi, există mai multe argumente gramaticale, semantice, pragmatice în favoarea interpretării lui *însuşi* ca pronume adiacent unui nume, atât în antepoziție, cât şi în postpoziție (vezi şi GALR I: 214 ş.u.).

fond comun de presupoziții; trimite la situații de comunicare, altele decât cea curentă, pe care le consideră partajate sau la detalii ale unei istorii conversaționale comune cu interlocutorul, aduse în actualitatea cognitivă a acestuia într-o manieră mai mult sau mai puțin aluzivă; introduce o informație nouă pentru a-l atrage pe interlocutor în spațiul său mental (vezi Vasilescu 2009a).

[5] Ca şi Meyer 1992: XIII, consider relația de apoziționare o relație sintactică distinctă de relația dintre un cap şi un complementizator, dintre un cap şi un modificator sau un adjunct.

[6] Dacă apozițiile nerestrictive au caracter predicativ (vezi GALR II: 657), apozițiile restrictive nu au caracter predicativ.

[7] Huddleston şi Pullum 2002: 447–448.

BDD-A607 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:43 UTC)

Mai multe fenomene sintactice tind să valideze o interpretare unificatoare a lui *însuşi* ca pronume în toate ocurenţele: prezenţa lui *însuşi* antepus în contextul unui nominalul articulat hotărât exclude interpretarea sa ca determinant (compară *însuşi copilul* cu *acest copil/*acest copilul, fiecare copil/*fiecare copilul, orice copil/*orice copilul, trei copii/*trei copiii, simpaticul copil/*simpatic copilul*); coocurenţa formei de întărire cu pronumele reflexiv accentuat (*se culpabilizează doar pe sine însuşi, şi-a mărturisit doar sie însuşi*) respinge intuitiv interpretarea lui *însuşi* ca determinant; acordul de tip „index" cu nominalul conduce la ideea statutului pronominal al lui *însuşi*; apartenenţa formelor (prin conţinut şi structură) la clasa pronumelor personale, prin care se face referire la cele trei instanţe discursive (locutor; alocutor; nonlocutor, nonalocutor), sugerează mai degrabă nerealizarea opoziţiei pronume/adjectiv pronominal, specifică proformelor care nu au categoria persoanei (demonstrative, relative, nehotărâte negative, interogative). În plus, în enunţuri de tipul *Însuşi a recunoscut greşeala comisă,* pronumele emfatic poate fi interpretat ca adiacent unui nominal fără realizare fonetică de tip *pro (pro însuşi a recunoscut)*.

Etimologia formei explică relaţia semantică pe care *însuşi* o contractează cu nominalul adiacent: *însuşi*, compus dintr-un descendent al lat. *ipse* (> rom. subst. *ins*) şi cliticele reflexive/personale de dativ, codifică identitatea referenţială a elementului de întărire cu nominalul adiacent pentru a-l reliefa pe acesta din urmă. *Ion însuşi/Însuşi Ion* înseamnă „Ion, chiar Ion"; *copilul însuşi/însuşi copilul* înseamnă „copilul, chiar copilul". *Însuşi* are semnificaţia unui pronominal generic reflexiv („individul coreferenţial cu nominalul"). Sursa semnificaţiei emfatice este redundanţa. Totodată, restricţiile combinatorii din cadrul sintagmei reflectă particularităţi semantice ale constituenţilor implicaţi: contrastul dintre [*Concurenta blondă] însăşi a recunoscut înfrângerea/*[*Concurenta însăşi*] *blondă a recunoscut înfrângerea,* [*Eleva cu codiţe*] *însăşi plângea/*[*Eleva însăşi*] *cu codiţe plângea* demonstrează că doar grupurile nominale complete pot fi reluate prin pronume emfatic.

La nivel pragmatic, strategia de reluare este folosită de vorbitor cu intenţia de a focaliza atenţia interlocutorului asupra grupului nominal. Ceea ce în plan sintactico-semantic apare ca topică liberă (*însuşi copilul/copilul însuşi, însuşi el/el însuşi*), în plan pragmatic se corelează cu lecţiuni diferite: lecţiune emfatică pentru *însuşi copilul,* lecţiune emfatic-contrastivă pentru *copilul însuşi (nu altcineva)*.

În concluzie, în acest tipar sintactic (*însuşi copilul, copilul însuşi, însuşi pro*), strategia de reluare s-a gramaticalizat în sintagme specializate pragmatic în funcţie de topică. Aceste sintagme pot fi considerate actualizări ale unei relaţii apozitive de tip special, hibrid. Astfel, în structurile substantiv articulat hotărât + pronume emfatic, constituentul *însuşi* este omisibil şi acceptă intercalarea unor determinări între el şi bază, ceea ce ar fi un indiciu pentru interpretarea lui ca apoziţie nerestrictivă; pe de altă parte, caracterul nonpredicativ al acestei apoziţii şi

BDD-A607 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:43 UTC)

gruparea ei în aceeaşi unitate intonaţională cu baza ar fi un indiciu pentru tipul restrictiv. Acest tip hibrid de apoziţionare funcţionează ca un procedeu gramaticalizat de focalizare în grupul nominal, acceptând lecţiune +/– contrastivă în funcţie de topica pronumelui de întărire în raport cu nominalul.

3. GN1 (PRONUME PERSONAL) – GN2 (SUBSTANTIV ARTICULAT HOTĂRÂT)

Această structură are caracter clişeizat. Se limitează la apariţia în poziţia GN1 a unui pronume personal de persoana 4 sau 5 (*noi/voi*) urmat de un substantiv articulat hotărât (*noi femeile, noi românii, voi profesorii, voi englezii*). Între cele două grupuri nominale se produce un acord de tip „index". Constituenţii sintagmei au topică fixă, nu acceptă intercalări şi formează o singură unitate intonaţională[8]. Predicatul se acordă cu constituentul pronominal al sintagmei, nu cu constituentul substantival (*noi femeile suntem/*noi femeile sunt, voi profesorii sunteţi/*voi profesorii sunt*). În enunţ, doar substantivul este suprimabil (*Noi femeile suntem precaute, voi bărbaţii sunteţi imprudenţi/Noi suntem precaute, voi sunteţi imprudenţi/ *Femeile suntem precaute, bărbaţii sunteţi imprudenţi, V-am întrebat pe voi sătenii.../V-am întrebat pe voi/*V-am întrebat pe sătenii*). Din toate aceste motive este exclusă o eventuală interpretare a lui *noi* ca adjectiv pronominal (cf. pentru engleză Meyer 1992: 69 ş.u.).

Relaţia semantică dintre cele două grupuri nominale este de incluziune: referenţii desemnaţi prin *noi/voi* sunt incluşi în clasa desemnată prin nominal (*femeile, bărbaţii, sătenii* etc.).

La nivel pragmatic, relaţia de incluziune dintre nominalele adiacente rezultă dintr-o strategie de reluare. Astfel, prin enunţul *Femeile au o intuiţie mai bună decât bărbaţii*, vorbitorul face o aserţiune generalizatoare („În general, toate femeile au o intuiţie mai bună decât toţi bărbaţii*"*); prin enunţul *Noi avem o intuiţie mai bună decât voi,* vorbitorul face o aserţiune care se limitează la clasa referenţilor desemnaţi deictic prin pronumele personale. Pentru a stabili o relaţie de incluziune între clasa limitată a referenţilor desemnaţi prin deictic şi clasa generică a referenţilor desemnaţi prin substantiv articulat, vorbitorul apelează la o strategie de reluare. Prin *noi femeile* vorbitorul se include în clasa desemnată prin substantiv; prin *voi femeile* vorbitorul îl include pe interlocutor în clasa desemnată prin substantiv.

[8] Prin aceste particularităţi, sintagmele se deosebesc de construcţiile bazate pe o relaţie apozitivă nerestrictivă între un pronume şi un substantiv (propriu-zis sau postadjectival): *eu, autorul cărţii; tu, regizorul spectacolului* etc.; *eu, prostul (de mine); tu, fraierul (de tine); el, sărmanul; noi, fraierii; voi, mincinoşii; ei ingraţii.*

BDD-A607 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:43 UTC)

În concluzie, relația apozitivă nerestrictivă de tipul *noi femeile, voi bărbații* este rezultatul gramaticalizării unei strategii de reluare pentru exprimarea în grupul nominal a (auto)includerii într-o categorie a referentului desemnat deictic.

4. GN1 (SUBSTANTIV ARTICULAT HOTĂRÂT/PRONUME) – GN2 (CUANTIFICATOR)

Variantele în care se actualizează acest tipar sintactic sunt: (i) *Oamenii toți au înțeles situația; Ei toți au fost de acord; Aceştia toți vor fi amendați; Oamenii amândoi plecaseră; Ei amândoi au spus acelaşi lucru; Îi voi pedepsi pe aceştia amândoi*[9]; (ii) *Maria una, n-a fost de acord; Ea una, nu înțelesese nimic; Pe asta una/?aceasta una n-am văzut-o niciodată;* (iii) *Noi trei plecăm; Aceştia trei rămân.* Elementele *toți* şi *amândoi* pot apărea atât postpuse, cât şi antepuse primului grup nominal când, acesta este realizat prin substantiv articulat sau prin pronume demonstrativ, dar numai postpuse în combinație cu pronumele personal. *Una*[10] apare doar postpus. Numeralele cardinale apar doar postpuse în acest tipar[11]. În aceste ocurențe, gramatica tradițională interpretează elementele *toți, amândoi, una, trei* ca adjective pronominale (GA I: 173 ş.u., 182 ş.u., 190 ş.u.; Avram 1997: 188 ş.u., 130 ş.u., 135 ş.u.).

Ca şi în situațiile anterioare, în structurile de sub **4**, coprezența în sintagmă a unui substantiv articulat hotărât/pronume oferă indicii pentru interpretarea celui de al doilea grup sintactic ca grup cu cap pronominal fuzionat, aflat în relație apozitivă cu primul. Reprezentările ar fi deci următoarele: *[[oamenii] [toți ø]], [[ei] [toți ø]], [[aceştia ø][toți ø]], [[Maria] [una ø]], [[ea][una ø]], [[asta ø][una ø]], [[oamenii][amândoi ø]], [[ei][amândoi]], [[aceştia ø][amândoi ø]], [[noi][trei ø]], [[aceştia][trei ø]]*. Structurile au unitate sintactică, acceptând, doar unele dintre ele, intercalări relativ puține, modificatori ai GN1 (*oamenii harnici toți, *ei neatenți toți, *Maria neatentă una, *ea de acolo una, asta veselă una, oamenii de aici amândoi, ei vinovați amândoi, aceştia nehotărâți amândoi, *ei simpatici trei,*

[9] Pe baza unui criteriu lexical, gramatica tradițională românească distinge între *toți,* pronume/adjectiv pronominal nehotărât şi *amândoi*, numeral colectiv. Cum acest criteriu este nerelevant aici, voi acorda prioritate conținutului semantic şi voi interpreta atât pe *toți,* cât şi pe *amândoi* cuantificatori universali, primul pe un domeniu conținând mai multe entități, al doilea pe un domeniu limitat la două entități (*amândoi = toți doi*). În serie ar putea fi introduse şi numeralele colective *tustrei, tuspatru, toți cinci, toți şase* etc. Ținând însă cont de uzul lor limitat în limba actuală, nu le voi discuta aici.

[10] Este dificil de stabilit statutul elementului *una,* acesta situându-se în zona de interferență, specifică românei, dintre pronumele nehotărât (*unul, una*), numeralul cardinal (*unu, una*) şi articolul nehotărât (*un, o*).

[11] Nu am în vedere sintagmele cuantificate de tipul *trei copii,* unde substantivul apare nearticulat, iar sintagmele cu pronume sunt neatestate (**trei noi, *trei aceştia*).

BDD-A607 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:43 UTC)

**aceştia simpatici trei, aceia de acolo trei?oamenii harnici trei*)[12]. Acordul este de tip „index". Unitatea sintactică a structurii este dublată de unitate fonetică. În structurile care prezintă şi o a doua posibilitate de topică, reprezentările sunt echivalente: *[[toți ø] [oamenii]], [[toți ø] [aceştia ø]], [[amândoi ø] [oamenii]], [[amândoi ø] [aceştia ø]]*.

Ceea ce distinge acest tipar de celelalte este raportul semantic de cuantificare dintre cele două grupuri nominale adiacente. Astfel, în (i) *toți, amândoi* sunt cuantificatori universali (vezi nota 7), în (ii) *una* este cuantificator existențial-partitiv (*Maria una [din mai multe persoane]*), în (iii) numeralul este un cuantificator definit.

În plan pragmatic, cele trei tipare se bazează pe o strategie de reluare, prin intermediul căreia vorbitorul precizează referentul de două ori, din două perspective diferite: desemnare prin nominal/pronume, urmată de cuantificare universală/ partitivă/definită. Acele structuri din (i) care acceptă topică dublă au lecțiuni diferite, în condițiile în care întotdeauna cel de al doilea grup nominal din sintagmă primeşte focus contrastiv. Astfel, *oamenii toți, aceştia toți, oamenii amândoi, aceştia amândoi* se citesc ca: „oamenii, adică toți, nu doar câțiva", „oamenii, adică amândoi, nu doar unu(l) din ei", „aceştia, adică amândoi, nu doar unu(l) din ei". Dimpotrivă, *toți oamenii, amândoi oamenii, amândoi aceştia* se citesc ca „toți, adică oamenii, nu altcineva"; „amândoi, adică oamenii, nu altcineva"; „amândoi, adică aceştia, nu aceia". Focusul contrastiv funcționează analog şi în structurile cu topică fixă: „ei toți, nu doar câțiva", „Maria, adică una din persoane", „eu, adică una din persoane", „aceasta, adică una din persoane", „ei, adică trei, nu mai mulți", „aceştia, adică trei, nu mai mulți", „copiii, adică trei, nu mai mulți".

În concluzie, relația apozitivă descrisă aici este de tip restrictiv, iar strategia de reluare adoptată de vorbitor are ca scop reorientarea actului de desemnare spre un act de cuantificare (nedefinită, partitivă ori definită) sau invers, în funcție de topica celor două grupuri nominale adiacente. Cel de al doilea grup nominal din structură este focalizat.

5. GN1 (CUANTIFICARE 1) – GN2 (CUANTIFICARE 2)

Acest tipar se actualizează prin combinarea unor unități lexicale particulare din anumite subclase determinate de cuantificatori: (i) pronume nehotărât compus cu *ori-* + pronume nehotărât compus cu *alt–* (*oricine altcineva, orice altceva, oricine altul, oricare altul*)[13]; (ii) pronume interogativ + pronume nehotărât compus

[12] Limitarea determinărilor intercalate provine şi din particularitățile combinatorii intrinseci ale substantivelor proprii şi ale pronumelor personale.

[13] Carmen Mîrzea Vasile mi-a semnalat rezultatul unei căutări pe Google a acestui tip: *oricine altul*, 1 570 de ocurențe; *oricine alții*, 360; *oricine alta*, 115; *oricine alții*, 57; *oricine altcineva*, 59 100; *orice altceva*, 504 000; *oricare altcineva*, 871.

BDD-A607 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:43 UTC)

cu *alt-* (*cine altcineva?, ce altceva?, cine altul?, ce alta?*); (iii) pronume negativ + pronume nehotărât compus cu *alt-* (*nimeni altcineva, nimeni altul, nimic altceva*). Termenii alăturați în cadrul sintagmei concordă sub aspectul trăsăturii [+/-animat].

Din punct de vedere sintactic, structurile sunt sudate, deci nu admit substituții şi intercalări. Pot primi modificatori doar în bloc: *[oricine altcineva] de acolo, [orice altceva] neaşteptat, [cine altcineva] de bună credință, [nimeni altcineva] dintre cei de față, [nimeni altul] decât tine.* Unitatea sintactică a grupurilor nominale adiacente este întărită de unitatea lor intonațională. Toate structurile pot fi interpretate ca alăturare de două grupuri nominale cuantificate, în care capul lexical a fuzionat cu cuantificatorul. Inversarea termenilor este posibilă, dar produce ruperea unității sintactice a grupării, cuantificatorul izolat ocupând poziție tematică focală (*Oricine altcineva te poate ajuta/Altcineva, oricine te poate ajuta; Orice altceva te va ajuta mai mult decât asta/Altceva, orice te va ajuta mai mult decât asta* etc.; *Cine altcineva a mai venit?/Altcineva cine a mai venit?* etc.; *Nimeni altcineva nu a ştiut răspunsul/Altcineva, nimeni nu a ştiut răspunsul*).

Semnificația globală a sintagmei rezultă din relația adversativă implicită care se stabileşte între cele două grupuri cuantificate: „oricine, dar altcineva decât x/pe lângă x", „orice, dar altceva decât x/pe lângă x", „oricine, dar altul decât x/pe lângă", „oricare, dar altul decât x/pe lângă x", „cine?, dar altcineva decât x/pe lângă x", „ce?, dar altceva decât x/pe lângă x", „nimeni, dar altcineva decât x/pe lângă x", „nimeni, dar altul decât x/pe lângă x", „nimic, dar altceva decât x/pe lângă x".

Din punct de vedere pragmatic, sintagmele rezultă dintr-o strategie a vorbitorului de corectare a cuantificării inițiale (cuantificator 1) printr-o nouă cuantificare (cuantificator 2), pentru a restrânge domeniul primeia.

În concluzie, structurile analizate aici reprezintă gramaticalizarea într-o relație apozitivă restrictivă a unei strategii de corectare a unei cuantificări anterioare.

6. CONCLUZII

În anumite situații, strategiile de reluare, specifice registrului oral, au evoluat spre gramaticalizare, transformând unele dintre mărcile coorientării discursive a interlocutorilor în structuri sintactice stabile ce tind, în limba română actuală, spre statutul unui grup nominal compus. Este cazul structurilor româneşti alcătuite din două grupuri nominale adiacente (GN1–GN2), care au gramaticalizat ca relație apozitivă diverse strategii de reluare a procesului de semnificare, cu scopul identificării precise, neechivoce a referentului.

BDD-A607 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:43 UTC)

În consecință, adaug inventarului de relații apozitive din limba română următoarele: a) apoziția demonstrativă (*cartea aceasta*), rezultată din gramaticalizarea unei strategii pragmatice de reluare pentru identificarea corectă, neechivocă a referentului; b) apoziția emfatică (*copilul însuşi*), rezultată din gramaticalizarea unei strategii pragmatice de reluare redundantă a referentului pentru focalizare (emfaza asociindu-se sau nu cu contrastul discursiv, în funcție de topică); c) apoziția de categorizare (*noi femeile*), rezultată din gramaticalizarea unei strategii pragmatice de reluare a referentului prin categoria sa, cu scopul (auto)includerii în categorie; d) apoziția cuantificațională (*vecinii toți*), rezultată din gramaticalizarea unei strategii pragmatice de reluare a referentului prin reorientarea actului de desemnare spre un act de cuantificare; e) apoziția cuantificațională corectivă (*oricine altcineva*), rezultată din gramaticalizarea unei strategii pragmatice de reluare pentru corectare a actului de cuantificare.

BIBLIOGRAFIE

Avram 1986 = Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, Bucureşti, Editura Academiei Române; ediția a II-a, revăzută şi adăugită: 1997 (Bucureşti, Humanitas), ediția a III-a: 2001 (Bucureşti, Humanitas).

Barbu 2004 = Ana Barbu, *Sintaxa determinatorilor. Analiză lingvistică şi aplicație computațională,* Bucureşti, All.

Bhat 2004 = D.N.S. Bhat, *Pronouns,* Oxford Studies in Typology and Linguistic Theory, Oxford University Press.

GA 1963 = *Gramatica Academiei*, Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1963.

GALR 2005 = Valeria Guțu Romalo (coord.), *Gramatica limbii române,* Bucureşti, Editura Academiei Române; ediția a II-a, revăzută şi adăugită: 2008 (Bucureşti, Editura Academiei Române).

Halichias, Dinu (ed.) 2006 = Cristina Halichias, Tudor Dinu, *Antic şi modern. In honorem Luciae Wald*, Bucureşti, Humanitas.

Hollowayking, Darlymple 2004 = T. Hollowayking, M. Darlymple, „Determiner agreement and noun conjunction”, în „Journal of Linguistics”, 40, p. 69–104.

Huddleston, Pullum 2002 = R. Huddlestone, G. K. Pullum, *The Cambridge Grammar of the English Language*, Cambridge, Cambridge University Press.

Manoliu Manea 2006 = Maria Manoliu Manea, „La dialectique du changement linguistique: les sept vies du démonstratif roumain”, în Halichias, Dinu (2006), p. 375–392.

Matthews 2007 = P. H. Matthews, *Syntactic Relations. A critical survey*, în „Cambridge Studies in Linguistics”, 114, Cambridge, Cambridge University Press.

Meyer 1992 = Charles F. Meyer, *Apposition in Contemporary English,* Cambridge, Cambridge University Press.

BDD-A607 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:43 UTC)

Nicula 2009 = Irina Nicula, „Dinamica pronumelor şi a adjectivelor demonstrative în limba română actuală", în Pană Dindelegan (2009, în curs de apariţie).
Pană Dindelegan (coord.) 2009 = Gabriela Pană Dindelegan, *Dinamica limbii române actuale – aspecte gramaticale şi discursive*, Bucureşti, Editura Academiei Române (în curs de apariţie).
Vasilescu 2009a = Andra Vasilescu, „Elemente de dinamică discursivă a pronumelui", în Pană Dindelegan (2009, în curs de apariţie).
Vasilescu 2009b = Andra Vasilescu, „Cel: categorie semilexicală", în Zafiu, Croitor, Mihail 2009, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti (în curs de apariţie).
Zafiu, Croitor, Mihail (ed.) 2009 = Rodica Zafiu, Blanca Croitor, Ana-Maria Mihail (ed.), *Studii de gramatică. Omagiu doamnei profesoare Valeria Guţu Romalo,* Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

RESUMPTIVE STRATEGIES GRAMMATICALIZED AS APPOSITIVE RELATIONS (NP1–NP2)

(Abstract)

The article investigates the syntactic, semantic and pragmatic properties of several Romanian structures based on the adjacency of two NPs: **1.** definite noun – demonstrative pronoun (*cartea aceasta,* Engl. *the book, this one*, "this book"); **2.** definite noun/pronoun – emphatic pronoun (*copilul însuşi,* Engl. *the boy himself,* "the boy himself"); **3.** personal pronoun – definite noun (*noi femeile,* Engl. *we the women,* "we women"); **4.** definite noun/pronoun – fused QP (*vecinii toţi; vecinii amândoi; Maria una; ei trei,* Engl. *the neighbours all; the neighbours both; Mary one; they three,* "the neighbours, all of them; the neighbours, both of them; as for Mary; they, the three of them"); **5.** fused QP – fused QP (*oricine altcineva; cine altcineva?; nimeni altcineva,* engl. *anybody somebody else; who anyone else; nobody anybody else,* „anybody else; who else; nobody else").

The structures under discussion underlie a resumptive pragmatic strategy grammaticalized as a special type of appositive relation between two NPs, displaying particular syntactic and semantic configurations that trigger a wide range of discourse phenomena. Accordingly, several types of appositive relations will be identified: demonstrative appositions – grammaticalization of a resumptive strategy aimed at the precise, unequivocal identification of the referent; emphatic apposition – grammaticalization of a resumptive strategy aimed at referent (contrastive) focalization; categorization apposition – grammaticalization of a resumptive strategy aimed at the speaker's/ hearer's (self)inclusion in a category; quantificational apposition – grammaticalization of a resumptive strategy aimed at the reorientation of the designation process towards a quantification one; corrective quantificational apposition – grammaticalization of a resumptive strategy aimed at the correction of the quantificational process.

Cuvinte-cheie: grup nominal, determinant, relaţie apozitivă, strategie de reluare.

Keywords: noun phrase, determinant, appositive relation, resumptive strategy.

Facultatea de Litere,
Bucureşti, Str. Edgar Quinet nr. 7−9
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan − Al. Rosetti"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

BDD-A607 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:49:43 UTC)